

**Види простих речень і їх
відтінки значень. Інверсія
замість прямого порядку слів**

Речення

має граматичну основу (центр, ядро)

підмет і присудок

підмет

присудок

Речення

— граматично й інтонаційно оформлена синтаксична одиниця, що виражає закінчену думку.

Комунікативна
одиниця
*(передає
повідомлення,
питання,
спонукання до дії)*

Цілісне для сприй-
няття на слух
*(інтонаційне
оформлення
передають
розділові знаки)*

Має певну грама-
тичну організацію
*(будову і
граматичне
вираження членів
речення)*

Речення

одна ГО

дві або більше ГО

ПРОСТЕ

СКЛАДНЕ

Типи простих речень

- *за метою висловлювання;*
- *за емоційним забарвленням;*
- *за структурою.*

За метою висловлювання

Розповідне:

Жити — означає любити
Ю. Мушкетик

Питальне:

Чи буде правда меж людьми?
Л.Костенко

Спонукальне:

Лови летючу мить життя!
О.Олесь

За емоційним забарвленням

ОКЛИЧНІ

(вимовляються з почуттям радості, здивування, обурення тощо)

Не треба слів! Хай буде тільки діло! (О. Теліга)

Хто згасить промінь той, що вік в душі ховає чоловік?!

М. Чернявський

НЕОКЛИЧНІ

(вимовляються з нейтральною інтонацією)

Нема нічого більшого на світі

За дивне щастя — жити на землі.

П.Осадчук

За наявністю головних членів речення

Двоскладне

*(наявні два головні члени
речення — підмет і
присудок)*

*Земними плодами під
зорями зоріє людини
подвиг (М. Ткач)*

Односкладне

*(має тільки один го-
ловний член — підмет чи
присудок)*

*Вірю в пам'ять і серце
людське (Б. Олійник)*

За наявністю другорядних членів речення

Непоширене

(наявні тільки головні члени речення)

*Люди — прекрасні. Земля
— мов казка.*

В. Симоненко

Поширене

(наявні другорядні члени речення)

*Тільки родина у прикру
хвилину*

*Схилить надію тобі на
плече.*

В. Крищенко

За наявністю необхідних членів речення

Повне

(наявні всі члени певної структури речення)

*Нехай тендітні пальці
етики*

*Торкнуть вам серце і уста.
Л.Костенко*

Неповне

*(будь-який пропущений
член речення стає
зрозумілим з контексту
або ситуації)*

*У сонця друзі — трави й
квіти. У вітру — листя.
Є.Летюк*

Порядок слів у реченні

- властиве певній мові розміщення членів речення стосовно одне одного.

В українській мові порядок слів є вільним, бо за кожним членом речення не закріплене якесь певне (незмінне) місце.

Порядок слів у реченні

Функції:

- синтаксична (*Широкий Дніпро – Дніпро широкий, означення – іменна частина присудка*);
- семантична (*Зустріч відбулася о п'ятій годині. – зустріч відбулася годині о п'ятій*);
- стилістична (*винесенням слів на початок або в кінець речення посилюється або підкреслюється їхня роль*).

Прямий порядок слів

- підмет стоїть перед присудком: *Земля молодіє від рясту (С.Пушик);*
- додаток — після того слова, яке ним керує: *Наука вимагає жертв і великої любові (О. Копиленко);*

Прямий порядок слів

- узгоджене означення — перед означуваним словом, неузгоджене означення — після означуваного слова: *Рукою мами наш старенький сад Кладе мені за пазуху антонівку (В.Крищенко);*
- обставини способу дії, виражені прислівниками, в основному стоять перед присудком:

Медово пахло літо.

Зворотний порядок слів

інверсія (переставлення, переміщення)

члени речення займають не властиві

для них місця

*Дивись: шумує день погожий, кипить зелена
заметіль. (Б.-І.Антонич)*

*У вазах строф цвітуть слова пахучі, ніби квіти.
(Б.-І.Антонич)*

Українська мова

Види простих речень і їх відтінки значень. Інверсія замість прямого порядку слів

Виберіть одну правильну відповідь

1. Розповідним є речення

А Не дивися так привітно, яблуновоцвітно.

Б Хто може ніч обернути на днину?

В Тече вода із-за гаю та попід горою.

Г Візьми мене, природо, і до своїх причисль.

2. Спонукальним є речення

А Червоне сонце закотилося в імлу.

Б Снігопади припинилися, і над селом розпогодилося.

В Ліси наче світилися наскрізь.

Г Нехай добро звертає в кожен дім.

3. Поширеним є речення

А Годі бити байдики.

Б Осінь сіла відпочити.

В Батько з сином були терплячими.

Г Ранки стають морозними.

4. Односкладним є речення

А Поети – вічні перехожі.

Б У високості – блакить.

В Не даруйте жовті тюльпани.

Г Весна – художник дуже знаменитий.

5. Неповним є речення

А Лиш боротись – значить жить.

Б А згори сипле та сипле.

В В городі тиша й передзвін сердець.

Г В кожному із нас дрімає щось із Піфагора.

Види простих речень і їх відтінки значень. Інверсія замість прямого порядку слів

1. В

2. Г

3. Б

4. В

5. В

